

УДК 721:725.211.5

Христюк Ю.С.,
Луцький національний технічний університет

ДИТЯЧИЙ ПРОСТІР ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ МАКРОСЕРЕДОВИЩА ТОРГІВЕЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті розглянуто дитячий простір як складову системи макросередовища торгівельних закладів, що ґрунтується на особливостях його класифікації, визначенні проектних аспектів та системних взаємодій.

Ключові слова: *купівельний візок, дитячий куточок, дитяча зона, ігровий комплекс, ігрове середовище, торгівельний заклад.*

Актуальність теми. Світова проектна практика організації середовища торгівельного закладу відзначається інтенсивним розвитком розважальної сфери. Проте останнім часом спостерігається тенденція до організації дитячого розважального простору у структурі торгівельних приміщень як додаткової послуги для покупців, що є одним із способів функціонального розширення закладів торгівлі. Проектування і організація дитячого середовища у торгових закладах на даний час є провідною проблемою, оскільки створення таких інфраструктур передбачає використання нових підходів у дизайн-проектванні торгових об'єктів. Актуальним питанням залишається дизайн-проектвання системи дитячих розваг на початковому етапі проектування торгового простору.

Аналіз останніх джерел та публікацій стосовно поставленої проблеми. Наявна інформація не висвітлює обраної теми, оскільки на сьогодні проектування дитячого середовища у торгівельних закладах перебуває на стадії становлення і практика його експлуатації невелика. Література розкриває особливості ігрового середовища дітей з психолого-педагогічної та проектно-архітектурної [1,3] та економічної [2] сторони. Web-ресурси значну увагу приділяють проектуванню обладнання для облаштування дитячого середовища у торгівельному просторі [6], проте така інформація рекламного характеру. Не знайдено матеріалів, що стосуються комплексного аналізу функціональної і композиційно-просторової організації дитячого середовища у приміщеннях торгівельного типу, дослідниками не висвітлено особливостей класифікації та структурних взаємозв'язків дитячого простору з середовищем торгового закладу.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є виявлення сучасних аспектів композиційно-просторової та структурної організації дитячого

простору в торговельному закладі. У зв'язку з цим можна виділити основні завдання: 1) розробити класифікацію дитячого ігрового середовища в структурі торгових приміщень; 2) проаналізувати роль та місце дитячого простору у середовищі торговельного закладу; 3) виділити аспекти взаємодії системи дитячих розваг і торговельного простору.

Виклад основного матеріалу. Формування дитячого простору здійснюється тільки у закладах торгівлі, організованих за принципом самообслуговування (мінімаркетах, супермаркетах, гіпермаркетах, торгових центрах). Площу середовища для дитячих ігор визначає площа торговельного закладу, проте не завжди така відповідність є пропорційною. Так, на одну дитину припадає 1,60-1,03 м² ігрової площі. Від площі ігрового середовища залежить можлива максимальна кількість дітей, які можуть бути задіяні в ігровому процесі.

У торговельному просторі можна виділити купівельний візок як тип дитячого середовища. Це найпоширеніше торговельне обладнання для здійснення покупок, що сприяє залученню дітей у торговий процес через гру. Найтісніший зв'язок з торговельними процесами зумовлює його використання в усіх типах торговельних закладів. За функціональною ознакою (залучення дітей у торговельний процес) можна виділити два види візків: купівельний візок для дорослих з організованим місцем для дитини віком 1,5-3 роки та дитячий візок. Вони мають найменшу площу – 0,16 м², а для дорослих із дитячим сидінням – 1 м². Таке обладнання наявне в усіх торговельних закладах самообслуговування незалежно від площі.

У невеликих торговельних закладах організовується дитячий куточок. Це простий за об'ємно-просторовою структурою тип ігрового середовища, що формується із одиничних стаціонарних (батут, столик із стільчиками для дитячої творчості) або динамічних (паровозик, що возить дітей у торговому комплексі) елементів предметно-ігрового забезпечення. Орієнтовна площа дитячого куточка сягає 1-20 м², тому він організовується переважно у торговельних закладах із торговою площею до 1200 м². Дитячий куточок призначений для ігор 1-17 дітей віком 1,5-3 роки або 3-6 років, залежно від ігрової складності.

Складнішим видом дитячого середовища у торговельних закладах є дитяча зона. Вона містить набір образно, конструктивно і композиційно узгоджене обладнання. Дитяча зона являє собою складну об'ємно-просторову структуру за рахунок збільшення функціональних зон і багаторівневості (1-3 яруси). В торговельному закладі площею від 1200 до 30000 м² і більше влаштовують дитячу зону з площею 20 - 45 м². В ігровому процесі може бути задіяно 17- 42 дітей віком 1,5-6 років.

Найскладніший тип ігрового середовища – це ігровий комплекс, який являє собою концептуально продуману об'ємно-просторову структуру різних ігор для дітей і дорослих. Ігровий комплекс (площею 42 м² і більше) характеризується ускладненим зональним рішенням, має багатоярусну структуру та організовується лише у торгових центрах площею від 30000 м² і більше. Кількість одночасних відвідувачів віком 1-3 роки, 3-6 років і 6-10 років і старше може сягати 42 і більше.

У закладах торговельного призначення спостерігається тенденція до організації ігрового простору віддалено від входу, що сприяє зручності і комфортності дітей через відсутність великих потоків людей. Варіант розташування дитячого середовища значно впливає на торговельно-ігрові процеси в торговельному закладі. Пристінний варіант розташування має дитяче середовище, організоване в торговельному просторі, займаючи переважно горизонтальний і вертикальний простір. Центральне розташування, відкрите для доступу та огляду, дозволяє дорослим та дітям без перешкод дістатися до будь-якого елемента обладнання. Дитяче середовище центрального розташування закритого для доступу, але відкритого для огляду та боксового – в окремому приміщенні характеризуються частковою чи повною ізоляваністю від зовнішніх впливів з допомогою скляних вставок, перегородок, сіткових огорожень. Варіанти розміщення ігрового середовища пов'язані із його типологією та планувальними особливостями торговельних об'єктів, де всі орендарі розміщені лінійно-боксовим способом. Для раціональної циркуляції потоків людей дитяче середовище утворює логічний ряд з предметно-технічним обладнанням магазинів у торговельному закладі. Проте при наявності великої торговельної площі чи малих розмірів ігрового середовища, останнє розміщують переважно у центрі, щоб був можливим усесторонній огляд. У такому випадку дитяче середовище стає композиційним акцентом торговельного середовища.

Дитяче середовище і торговельний заклад формують складну систему „дитина – дитяче середовище – торговельне середовище”, елементи якої пов'язані тісними зв'язками. На тісноту взаємодій між елементами системи впливає характер ігрового середовища.

Відкрита за характером система є переважаючою у проектуванні, визначається наявністю безперешкодних візуальних зв'язків та мобільністю елементів (усі типи ігрового середовища). Така система забезпечує близькі контакти дорослих і дітей, є відкритою до часткої зміни користувачів та до впливів торговельного середовища. Закрита система є ізоляованою від зовнішніх впливів, а тому не має тісних зв'язків із середовищем (дитяча зона та ігровий комплекс). Вона зосереджена на внутрішніх контактах між дітьми в

ігровому просторі. Комбінована характеризується наявністю ознак закритої та відкритої системи.

Переважає більшість систем дитячого середовища є стаціонарними і не передбачають переміщення чи руху, спрямованого на встановлення зв'язків із торговельним простором (дитячий куточок, дитяча зона та ігровий комплекс). Динамічність системи та загальна мобільність її обладнання забезпечують наявність тісних споглядально-пізнавальних зв'язків (купівельний візок, дитячий куточок). У динамічній системі відбуваються найтісніші, але короткочасні контакти із торговельним простором закладу. Оскільки ігровий простір призначений для тимчасового перебування великої кількості дітей, то і взаємодії у системі будуть короткочасні. Діти перебувають у тісному ігровому контакті між собою, тому сутність діяльності дитини в середовищі можна охарактеризувати як колективну.

Незважаючи на тимчасовість ігрових процесів у торговельному закладі (1-2 год.), під час ігор функціональною особливістю дитячого середовища є соціалізація. Завдяки наявності різних типів ігрового обладнання діти можуть розвивати свої фізичні можливості і творчі здібності. Тому роль дитячих ігрових структур є значною для дітей, батьків і торговельного закладу.

Особистий внесок автора. Автором було розглянуто більше 40 торговельних закладів України з організованим дитячим середовищем. На основі системного підходу в дослідженні було здійснено класифікацію дитячого середовища, проаналізовано його місце розташування в торговельному просторі та типи зв'язків у торговельно-розважальній системі.

Висновок. На основі аналізу розвитку дитячих розважальних утворень, необхідно зазначити, що на сьогодні в Україні відсутня класифікація, що відображає тенденції організації ігрового середовища у торговельних закладах та дає можливість оцінити тенденції його розвитку. Згідно досліджень, дитяче ігрове середовище як складова торговельного інтер'єру в Україні представлене чотирма видами: 1) купівельні візки; 2) дитячий куточок; 3) дитяча зона; 4) ігровий комплекс.

Існує три варіанти розміщення ігрового середовища в торговельному закладі: 1) пристінне розташування; 2) центральне розташування: а) відкрите для доступу та огляду; б) закрите для доступу, але відкрите для огляду; 3) боксове розташування. За характером внутрішніх взаємодій система може бути: відкрита, замкнена і комбінована; динамічна і стаціонарна.

Варіанти розміщення дитячого середовища, функціональні особливості та характер зв'язків у системі „дитина – дитяче середовище – торговельне середовище” допомагають досягти конкретизації проектних рішень.

Подальший напрямок дослідження. Подальшим напрямком дослідження є аналіз дизайну дитячого простору як складової системи внутрішнього середовища торговельних закладів.

Література

1. Лазарева, М. В. Многофункциональные пространства крупных общественных комплексов [Текст] : автореф. дис. ... кандидата архитектуры: 18.00.01/ Лазарева Марія Владимірвна. – Москва, 2007. – 285 с.
2. Леві, М. Основы розничной торговли [Текст] / Майкл Леві, Бартон А. Вейтц /пер. з англ. під ред. Ю.Н. Каптуревського. – Сн.-Пт. : Москва-Харків-Мінск, 2001. – 450 с.
3. Проектирование торговых предприятий [Текст] / А. А. Гайдученя, В. А. Абизов – К.: Будівельник, 1986. – 135 с.
4. Христюк, Ю.С. Конструктивно-технологічні фактори організації системи „дитина – середовище” [Текст] / Ю. С. Христюк // Місце дизайну в промисловій політиці України. – Черкаси: ЧДТУ, 2010. – С. 160-165.
5. Христюк, Ю.С. Зони розваг у структурі торгових закладів: сучасний стан і перспективи [Текст] / Ю. С. Христюк // Вісник ХДАДМ. Синтез дизайну і мистецтва в освітянському просторі. – Харків, 2010. – № 5. – С. 107-111.
6. Детские игровые комплексы [Електронний ресурс]. – <http://www.playex.org/detskiye-igrovyje-kompleksy/29/>

Аннотация

В статье рассмотрено детское пространство как составляющая системы макросреды торговых заведений, которая основывается на особенностях его классификации, определении проектных аспектов и системных взаимодействий.

Ключевые слова: покупательная тележка, детский уголок, детская зона, игровой комплекс, игровая среда, торговое заведение.

Annotation

Child's space as constituent of the system of macroenvironment of trade establishments, that is base on features of his classification, determination of project aspects and system co-operations, is considered in the article.

Keywords: purchasing light cart, child's corner, child's zone, playing complex, playing environment, trade establishment.